

XVII A. KĖDAINIEČIŲ ASMENVARDŽIŲ DARYBOS TENDENCIJOS

Alma RAGAUSKAITĖ
Lietuvių kalbos institutas

0. Įvadas

Senasis Kėdainių miesto lokalinis (lietuvių, lenkų) vardynas jau pradėtas tirti. 1752–1789 m. Kėdainių parapiinės Šv. Jurgio bažnyčios krikšto metrikuose buvo identifikuotos ir išnagrinėtos kėdainiečių pavardžių formos su lietuviškomis patroniminėmis priesagomis *-aitis*, *-onis*, *-ūnas* ir su lietuviškomis galūnėmis *-as*, *-is*. Taip pat aptartos pakrikštytų kūdikių motinų bei krikštamočių pavardės, kuriose išlaikytos lietuviškos priesagos *-aičia* ir *-ienė*. Šios apylinkės tuo metu, matyt, dar nebuvo smarkiai ap-
lenkintos. Kėdainiuose lietuviškos pamaldos pradėdant XVII a. trečiuoju dešimtmečiu su penkerių metų pertrauka (1682–1687 m.) vyko iki 1785 m. (Ragauskaitė 2005: 72–74). Įvairiuose XVII–XVIII a. Kėdainių istorijos šaltiniuose pastebėta asmenvardžių slavinimo reiškinių: garsų pakaitos, slaviškų priesagų vartosenos lietuviškos kilmės antroponimuose, galūnių numetimo ir kt. atvejų (Ragauskaitė 2011: 22; Параускайте 2012: 215–217). Išanalizavus XVII–XVIII a. Kėdainių aktų knygų įrašus, nustatyta, jog vietinės miestiečių bendruomenės (lietuvių, lenkų) grupėse pavardės susidarė skirtingu metu. XVII a. pirmojoje pusėje aukštesnę padėtį visuomenėje užimantys kėdainiečiai turėjo paveldimus asmenvardžius. Antrojoje šio šimtmečio pusėje miestiečių luomo viduriniojo bei žemesniųjų sluoksnių asmenys įgijo pavardes. Lėčiau formavosi tik Kėdainių bendruomenės žemųjų sluoksnių (tarnų ir kt.) pavardės. XVIII a. miesto aktų knygoje visi kėdainiečiai užrašyti su paveldimais antroponimais (Ragauskaitė 2008: 35–36; 2017a: 66). Atrinkus XVII a. Kėdainių inventoriuose užfiksuotus kėdainiečių dvinarius užrašymus, paaiškėjo, jog 180 antroponimų (pavardžių ar jų funkciją atliekančių asmenvardžių) yra lietuviškos kilmės. Iš aptartų 180 lietuviškos kilmės asmenvardžių rekonstruotos 106 antroponimų formos. Tarp jų lietuvių senųjų dvikamienių asmenvardžių — 6 (5,4%), dvikamienių antroponimų trumpinių bei jų priesaginių vedinių — 5 (4,5%), pravardinės kilmės — 95 (90,1%). Sugretinus 106 rekonstruotus asmenvardžius su dabartinėmis lietuvių pavardėmis, pastebėta, jog 63 (60%) jų funkcionuoja ir šiandien. Dalis, t. y. 24 (23% visų atstatytų), turi tos pačios kilmės, tik skirtingos darybos atitikmenis tarp dabartinių pavardžių. Kiti 19 (17%) neturi jokių atitikmenų šių dienų vardyne (Ragauskaitė 2018: 53–75). Kaip matyti, Kėdainiuose gyvenusios lokalinės bendruomenės

etninės grupės¹ turėjo skirtingas įvardijimo sistemas, pavardžių formavimosi, kilmės ir kt. savybes, todėl tolesnis XVII a. kėdainiečių istorinės antroponimijos tyrimas yra svarbus ir tęstinas.

Šio straipsnio tikslas – aptarti XVII a. kėdainiečių asmenvardžius darybos aspektu, apibūdinti jų užrašymo, slavinimo ypatumus, išskirti produktyviausias priesagas.

Medžiaga straipsniui surinkta iš kelių XVII a. Kėdainių inventorių². Pirmiausia minėtini du ankstyvieji 1604 m. ir 1624 m. miesto inventoriai. Jie daugiausia rašyti lenkų kalba. Senasis 1604 m. inventorius turi originalų antraštinį pavadinimą „Inwentarz spłanń ýmńenia Kłeyđanskiego włelmoznego pana <...> Stanifława Kifżki Woiewodzica Witebłkie(go)³ <...>“. Šaltinį sudaro 31 lapas. Jame surašyti ne tik Kėdainių miesto, bet ir valsčiaus gyventojai. Labai įdomus nedidelės apimties 1622 m. Kėdainių klebonijos činšo inventorius, kuriame suregistruoti kėdainiečiai ir įvairūs duomenys apie klebonijos turtą. Šį šaltinį, rašytą lenkų kalba, sudaro tik 3 lapai. 1624 m. Kėdainių inventoriuje užfiksuoti Kėdainių miesto ir valsčiaus gyventojai. Trūksta titulinio lapo ir maždaug 6 pradžios lapų, nes pradėta numeruoti tik nuo septintojo lapo. Inventorių iš viso sudaro 34 lapai. Vėlesnis 1666 m. miesto inventorius turi lenkišką originalią antraštę „Inwentarz miasta Kieydanskiego 1666“. Šį šaltinį sudaro 16 lapų. Turbūt šis inventorius rašytas kelių raštininkų: nuo pirmojo iki dešimtojo lapo lenkiški rašmenys labiau išblukę, sunkiau įskaitomi, o nuo vienuoliktojo iki paskutiniojo lapo – ryškesni rašmenys, aiškesnis braižas.

1. XVII a. kėdainiečių asmenvardžių užrašymo situacija

1.1. Svarbu tiksliai apibrėžti, kokie istorijos dokumentuose užrašyti antroponimai priskirtini Kėdainių gyventojams. Miestiečių luomo asmenvardžių atrankos kriterijai jau buvo aptarti (Ragauskaitė 1999: 146; 2000: 94; 2003: 82; 2004: 8–9; 2005: 18–23; 2006: 81–82; 2014: 9; 2015: 59–61). Kėdainiečiai pažymėti nuoroda lenk. *mieszczanin*, pvz.: 1604 *miejżczan(ie)* <...> *Klim Bartłomieiewicz* KI₁ 16⁴, 1604 *miejżczan(ie)* <...> *Macieia Dawidowicz*a gen. sg. KI₁ 16, 1604 *miejżczan(ie)* <...> *Matýs Girniewicz* KI₁ 16, 1624 *Miejżczanin Kieydanski Adam Juchnowicz* KI₂ 10v, 1622 *miejżczanie* <...> *Mikołay Kalinski*

¹ Dėl XVII–XVIII a. Kėdainių miesto gyventojų etninės ir religinės sudėties dar žr. Šinkūnas 1928: 21–36; Tworek 1966: 193–194; 1969: 213; Žirgulis 2002: 130–134; Ragauskaitė 2016: 47–49; 2017: 113–115; 2017a: 54–56.

² Istorijos šaltinių sąrašas pateiktas straipsnio pabaigoje.

³ Rankraščiuose užfiksuotos abreviatūros pildomos. Priešas pateikiamas skliaustuose.

⁴ Visi pateikiami antroponimai yra metrikuoti. Prie kiekvieno jų pažymėti metai, kuriais asmenvardis buvo užfiksuotas, istorijos šaltinio santrumpa ir lapo (puslapio) numeris. Perteikiant antroponimus stengiamasi išsaugoti originalias, rankraščiuose fiksuotas lytis.

KKČI 3, 1604 *miejsczan(ie) <...> Jędrzey klebonas* KI₁ 16, 1624 *Woyciech Kotlarz Miejsczanin Kieydanski* KI₂ 10v, 1624 *Abram Lubenowicz Miejsczanin* KI₂ 13, 1624 *Miejsczanie <...> Matys Mirzewski* KI₂ 9, 1624 *Pawel Paszkiewicz mieszczanin* KI₂ 19v, 1604 *miejsczan(ie) <...> jakuba Piliulia* gen. sg. KI₁ 16, 1624 *Hrehory Sadkowicz <...> Mieszczanie <...>* KI₂ 10, 1604 *Krzyżstoph Walentynowicz Mieszczanin* KI₁ 18.

Tiriamuose XVII a. inventoriuose kėdainiečiai surašyti pagal jų gyvenamąją vietą mieste, pvz.: 1624 *Vlica nad Ejšmilgą poczqwszý od Niewiazy <...> Krzysztoph Błoznaytis* KI₂ 2v; 1604 *Ulica nad ejšmilgą prawa strona do dworu ýdąc od rzeki niewiazy <...> jan Broda* KI₁ 8v; 1604 *Ulica nowa od Kofciola prawa strona <...> Banis Doyłida* KI₁ 15v; 1622 *Vlica Nowomieyska <...> Andrzej Dubas* KKČI 1; 1604 *Ulica Wielka do dworu ýdąc z rýnku prawa strona <...> Macieia Janufzewicza* gen. sg. KI₁ 5; 1624 *W Pořzodku Rýnku <...> Stanisław Ławrýnkiewicz* KI₂ 1; 1624 *Rýnek Knýpawski Pierwsza Kwaterna <...> Gryg Milewicz* KI₂ 3v; 1604 *Ulica stara z rýnku lewa strona <...> Mikolaia Molodzieia* gen. sg. KI₁ 7v; 1624 *Pierwsza Kwaterna Rýnku <...> Zachariasz Nikodemowicz* KI₂ 1; 1604 *ulica nad niewiazą <...> Grig ogurek* KI₁ 15v; 1604 *Ulica Konfka z rýnku prawa strona <...> jan Okielewicz* KI₁ 10v; 1604 *Druga strona Rýnku <...> Ławrzýn Pacewicz* KI₁ 4; 1604 *Miasto nowe Knipawo od dworu prawa strona <...> Ambrozey Szýmkowicz* KI₁ 11v; 1624 *Vlica z Rýnku do Ejšmilgi <...> Jozeph Szklarzewicz* KI₂ 2v; 1604 *ulica nad niewiazą <...> Mikolaý szurpo* KI₁ 15v.

Vėlesniame 1666 m. Kėdainių miesto inventoriuje surašytos ne tik gatvės, bet ir kėdainiečių namai⁵, pvz.: 1666 *Domek Macieia Bartkuna <...> Zydowska ulica* gen. sg. KI₃ 4v; 1666 *Dom Bartłomieia Czapaicia <...> Wilenskiey Ulicy* gen. sg. KI₃ 15; 1666 *Ulica Skomgolska <...> Jana Dula Domek* gen. sg. KI₃ 11v; 1666 *Domek Macieia Grippedzia <...> Ulica Kowienska* gen. sg. KI₃ 12v; 1666 *Domek Bartłomieia Jasacyia <...> Ulica Konska* gen. sg. KI₃ 6; 1666 *Dom P(ana) Andrzej Jusewicz Druga strona <...> ulicy Zamkowej* gen. sg. KI₃ 3; 1666 *Jana Krawczana Dom <...> Wilenskiey Ulicy* gen. sg. KI₃ 15v ir kt. Surašant namus yra nusakomas jų statybos tipas (mūrinis, medinis namas ir pan.), atidžiai sužymėti sklypai, pvz.: 1666 *Dom Jana Beka drzewiany* gen. sg. KI₃ 1, 1666 *Plac Macieia Buzewicza* gen. sg. KI₃ 6v, 1666 *Plac Adama Dziadowicza* gen. sg. KI₃ 7v, 1666 *Plac P(ana) Thomasza Januszkiewicz Druga goły* gen. sg. KI₃ 9, 1666 *Plac P(ana) Daniela Pacewicz Druga goły* gen. sg. KI₃ 7, 1666 *Plac Jana Stronielewicz Druga goły* gen. sg. KI₃ 9, 1666 *Puł kamienicy Kazimierza Tarkiewicz Druga goły* gen. sg. KI₃ 6v.

1.2. Kėdainių gyventojų įvardijimo sistema įvairavo. Dažniausiai vartoti krikščioniški vardai (tradicinės jų formos), pvz.: 1666 *Kzysztoph*

⁵ Šis šaltinis gali būti naudingas ne tik tiriant istorinę antroponimiją, bet ir istorinių gatvėvardžių raidą, miesto architektūros istoriją. 1666 m. Kėdainiuose buvo Josvainių, Dvaro, Žydų gatvės, Jonušavos turgaus aikštė ir kt. (Šinkūnas 1928: 21).

Ambroziewicz gen. sg. KI₃ 3, 1624 *Kasper Białužas* KI₂ 8v, 1666 *Mikolaia Biedula* gen. sg. KI₃ 15, 1624 *Stanisław Bilsza* KI₂ 2, 1624 *Jan Giembuszka* KI₂ 2v, 1666 *Jakuba Gruobły* gen. sg. KI₃ 9v, 1666 *P(ana) Andrzeia Jusewicz* gen. sg. KI₃ 3, 1624 *Alexandra Katekla* gen. sg. KI₂ 1, 1666 *Stephana Kudilia* gen. sg. KI₃ 15v, 1666 *Jana Kursza* gen. sg. KI₃ 7.

Aiškiai dominavo dvinaris miestiečių įvardijimo modelis, pvz.: 1624 *Walenty Lelaufzys* KI₂ 5, 1666 *Gabryela Medekszy* gen. sg. KI₃ 16v, 1666 *Grzegorza Miednika* gen. sg. KI₃ 8v, 1666 *Bartłomieia Mikszewicz* gen. sg. KI₃ 3, 1624 *Abram Pinczewicz* KI₂ 1, 1604 *Mikołay Rybelewicz* KI₁ 5, 1666 *Jana Rynkiewicz* gen. sg. KI₃ 16v, 1624 *Krzysztofh Stagiela* KI₂ 8v, 1666 *Tomafza Stephanowicz* gen. sg. KI₃ 12v, 1666 *Jakuba Teyknia* gen. sg. KI₃ 15v, 1666 *Piotra Waluka* gen. sg. KI₃ 11v, 1666 *Abrama Wafkiewicz* gen. sg. KI₃ 11v, 1624 *Piotr Zyrbuc* KI₂ 2. Mažiau pastebėta įvardijimų trimis antroponimais, pvz.: 1624 *Mikołay Tomafzunos Augazetis* KI₂ 5v, 1624 *Matys Ambrozewicz Bedewaytys* KI₂ 1v, 1624 *Stanisław Birbijzkiis Blauzdziun* KI₂ 5v, 1624 *Maciey Mikołaiewicz Ciwunowicz* KI₂ 6v, 1624 *Mikołay Andrzejewicz Dubowicz* KI₂ 6, 1624 *Jan Wilkicki Dunayko* KI₂ 2, 1624 *Piotr Dažułowicz Gudos* KI₂ 6v, 1622 *Mikołay Woyciechowicz Kalinski* KKČI 1, 1624 *Ambroży Maciejewicz Kubilis* KI₂ 1, 1624 *Adam Janfzaytis Rudis* KI₂ 8v. Greičiausiai dėl trumpumo pasitaiko kėdainiečių užrašymų vienu asmenvardžiu, pvz.: 1624 *z Andrzejewiczem* abl. sg. KI₂ 4v, 1666 *P(ana) Augiewicz* gen. sg. KI₃ 2v, 1666 *P(ana) Berelewicz* gen. sg. KI₃ 2v, 1666 *Bernatowicz* gen. sg. KI₃ 2, 1666 *P(ana) Januszkiewicz* gen. sg. KI₃ 1v, 1666 *Kozokiewicz* gen. sg. KI₃ 2, 1666 *P(ana) Kuturowicz* gen. sg. KI₃ 1, 1666 *Laudanskiego* gen. sg. KI₃ 2v, 1666 *P(ana) Lipskiego* gen. sg. KI₃ 2, 1666 *Łukaszewicz* gen. sg. KI₃ 1v, 1666 *Macianskiego* gen. sg. KI₃ 1v, 1666 *Mikfztecwicz* gen. sg. KI₃ 11, 1604 *Moknifzka* gen. sg. KI₁ 10v, 1666 *P(ana) Pacewicz* gen. sg. KI₃ 1, 1666 *P(ana) Paleckiego* gen. sg. KI₃ 2v, 1666 *Pana Rakiewicz* gen. sg. KI₃ 2, 1666 *P(ana) Stanielewicz* gen. sg. KI₃ 2v, 1604 *Staniulis* KI₁ 13, 1666 *Szymkiewicz* gen. sg. KI₃ 1v, 1666 *P(ana) Trzeciaka* gen. sg. KI₃ 1, 1666 *P(ana) Wasilewskiego* gen. sg. KI₃ 2, 1666 *P(ana) Zygmuntowicz* gen. sg. KI₃ 1. Kai kada asmenys užrašomi atvirksčiai (pirmiau užrašomas priesaginis ar kt. asmenvardis, o po to — krikščioniškas vardas), pvz.: 1624 *Dziugailo Paweł* KI₂ 9, 1666 *Garcarza Matiasza* gen. sg. KI₃ 16, 1624 *Paweysis Maciey* KI₂ 3, 1666 *Telegi Stephan* gen. sg. KI₃ 11, 1666 *Wołuckiego Daniela* gen. sg. KI₃ 11v. Šiuos atvejus galima vertinti kaip tam tikrą užrašymo 1624 m., 1666 m. Kėdainių inventoriuose ypatybę. Iš aptartų XVII a. istorijos dokumentų surinkti 906 kėdainiečių dvinariai užrašymai (skaičiuoti įvairūs antroponimų variantai — priesaginiai, su skirtingomis galūnėmis ir kt.). Kaip tik antrieji dvinario įvardijimo nariai (pavardės ar jas pakeičiantys asmenvardžiai) yra tiriamasis objektas.

1.3. Kėdainių inventorius rašė raštininkai, kurių gimtoji kalba, matyt, buvo nelietuvių. Todėl užfiksodami lietuviškos kilmės antroponimus, jų lytis jie perteikė nevienodai. Kai kurie asmenvardžiai užrašyti su galūnėmis, lietuviškomis priesagomis ir pan., pvz.: 1624 *Pawel Budrys* KI₂ 7v. Plg. db. pvd. *Budrys* (LPŽ I 330); 1624 *Piotr Dyrzys* KI₂ 8. Plg. db. pvd. *Diržis, Diržys* (LPŽ I 504); 1624 *Jan Kaupas* KI₂ 5v. Plg. db. pvd. *Kaūpas* (LPŽ I 951); 1624 *Maciej Krumplis* KI₂ 2. Plg. db. pvd. *Krumplis* (LPŽ I 1091); 1624 *Maciej Laukis* KI₂ 5. Plg. db. pvd. *Laūkis* (LPŽ II 32); 1624 *Grzegorz Degenytyś* KI₂ 8. Dėl *degen-* plg. db. pvd. *Degėnis* (LPŽ I 478); 1624 *Jan Katynaytyś* KI₂ 7. Plg. db. pvd. *Katinaitis* (LPŽ I 946); 1624 *Mikołaj Zyłaytyś* KI₂ 7 — 1624 *Mikołaj Zyłaytyś* KI₂ 7. Plg. db. pvd. *Žilaitis* (LPŽ II 1322–1333).

Tačiau didesnė dalis antroponimų buvo įvairiai pakeisti. Tam įtakos turėjo ir lingvistinės priežastys, o ypač lietuvių–lenkų kalbų sąveika (dar žr. Зинкявичюс 1974: 138–140; 1980: 152–154; Zinkevičius 1976: 127–129; 2009: 57–65; Paгаускаяте 2012: 214–218; Sinkevičiūtė, Račickaja 2014: 297–300; Sinkevičiūtė 2016: 223–229). Minėtini šie dažniausi garsų pakaitos atvejai:

a keičiama į o: **Perkūnas*: 1624 *Jan Perkunos* KI₂ 5v. Plg. db. pvd. *Perkūnas* (LPŽ II 429); **Žagaras*: 1604 *Urbana Zagora* gen. sg. KI₁ 4, 5. Plg. db. pvd. *Žāgaras* (LPŽ II 1307);

ž keičiama į z: **Barzdzius*: 1624 *Woyciech Barzdzius* KI₂ 6v. Plg. db. pvd. *Bařzdzius* (LPŽ I 208); **Mažutaitis*: 1624 *Pawel Mažutaytyś* KI₂ 10v. Dėl *mažut-* plg. db. pvd. *Mažuta, Mažutāvičius, Mažūtis* (LPŽ II 193).

Turimi duomenys rodo, kad XVII a. gali būti pridėdama slaviška priesaga *-evič*, pvz.: **Kunkulis, *Kunkulys*: 1624 *Abram Kunkulewicz* KI₂ 4, 5, 1604 *Adam Kunkulewicz* KI₁ 9v, 1604 *Andrzej Kunkulewicz* KI₁ 9v, 1624 *Maciej Kunkulewicz* KI₂ 4. Plg. db. pvd. *Kuñkulis, Kunkūlis, Kunkulys* (LPŽ I 1124); **Oželis*: 1624 *Gryg Ozelewicz* KI₂ 4v — 1624 *Gryg Ozelewicz* KI₂ 10 — 1624 *Grzegorz Ozelewicz* KI₂ 4 — 1624 *Grzegorz Ozielewicz* KI₂ 3v — 1604 *Gryg Ozielewicz* KI₁ 12. Plg. db. pvd. *Ožėlis* (LPŽ II 356); **Ruzgys, *Ruzgus*: 1604 *Tomul Ruzgiewicz* KI₁ 6v. Plg. db. pvd. *Ruzgys, Rūzgus* (LPŽ II 649–650).

Pateikti slavinimo pavyzdžiai parodė, kad autentiški kėdainiečių lietuvių antroponimai neretai buvo įvairiai modifikuojami. Taigi vienaip šie asmenys buvo vadinami šnekamojoje kalboje, kitaip jie buvo užrašomi tiriamuose šaltiniuose. Čia aiškiai susipynė lenkiška rašto ir gyvosios kalbos tradicijos. Kalbamajam reiškiniui turėjo įtakos inventorių specifika. Jie buvo rašomi praktiniais tikslais, todėl autentiškai kėdainiečių asmenvardžius perteikti niekam nerūpėjo. Jau paminėtas namo, sklypo savininkas vėlesnių metų inventoriuje galėjo būti užrašytas kitokia antroponimo forma. Šis įvairavimas iš dalies susijęs ir su neoficialiu apibūdinimu. Straipsnyje pateikiami būdingiausi Kėdainių gyventojų asmenvardžių darybos ypatumai, remiantis ne gyvosios

kalbos faktais, bet istorijos dokumentų užrašymais. Toliau nuosekliai išskiriamos XVII a. kėdainiečių antroponimų priesagos, aptariamias jų pasiskirstymas.

2. XVII a. kėdainiečių antroponimų darybos polinkiai

2.1. XVII a. kėdainiečių antroponimai suklasifikuoti į dvi grupes: 1) asmenvardžiai su lietuviškomis *-aitis*, *-ėnas*, *-(i)onis*, *-(i)ūnas* ir slaviškomis *-evič*, *-ovič* patroniminėmis priesagomis, su priesaga *-iškis*, su priesagomis *-elė*, *-elis*, *-ėlis* bei su lenkiškomis *-sk-* tipo priesagomis ir 2) asmenvardžiai be šių priesagų. Panašiai antroponimai darybos aspektu yra skirstomi Vitalijos Maciejauskienės studijoje „Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai“ (Maciejauskienė 1993: 40). Tokį skirstymą lėmė istorinių antroponimų darybos specifika. Manoma, kad iki darybiškai neskaidžios struktūros įmanoma skaidyti tik istorinius asmenvardžius, bet ne istorines pavardes. Šitaip buvo nagrinėti XVII a. pradžios vilniečių asmenvardžiai — išskirti priesagų, galūnių vediniai (Zinkevičius 1977: 230–242). Analogiškai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijų antroponimikoną darybos požiūriu vertino Jūratė Čirūnaitė (Čirūnaitė 1999: 71–75; 1999a: 13–15; 2002: 345–348; 2002a: 51–54; 2003: 38–42; 2009: 194–197; 2009a: 25–28; 2011: 128–133; 2011a: 28–30; 2013: 164–166; 2014: 45–48; 2018: 70–74). Pagal šiuos principus buvo išanalizuoti XVI a. kauniečių antroponimai darybos aspektu (Ragauskaitė 2005: 98–101). Pirmiau buvo teigta, kad XVII a. pirmojoje pusėje dalis kėdainiečių jau turėjo pavardes (Ragauskaitė 2008: 32–34; 2017a: 57–60). Kitaip nei istoriniai asmenvardžiai, dar nevirtę pavardėmis, jos negali būti laikomos priesagų, galūnių vediniais. Lietuvių pavardžių formavimosi proceso tyrimai rodo, kad visos pavardės susidarė iš įvairių antroponimų — patronimų, pravar dinių, lietuvių senųjų dvikamienių bei vienkamienių asmenvardžių ir kt. (Maciejauskienė 1997: 102; 2000: 192). Pavardės išlaiko ir šių asmenvardžių darybos ypatybes. Taigi jas reikėtų vertinti kaip pirmines ir jų nelaikyti vediniais (Maciejauskienė 2001: 167–187; Bartkutė 2004: 118). Taip darybos požiūriu analizuojamos XVIII a. pabaigos — XIX a. pradžios Ragainės apskrities vyrų pavardės. Pavardžių sandaroje esančios morfemos (priesagos) iš tiesų yra paveldėtos iš asmenvardžių, todėl nevadintinos darybos afiksais (darybos formantais), o pačios pavardės nelaikytinos vediniais. Taigi visos pavardės darybos požiūriu yra vertintinos kaip pirminės (Žemienė 1999: 225–226; 2002: 12–14; 2017: 167–168).

2.2. XVII a. funkcionavo 906 vyrų asmenvardžiai. Nagrinėjant juos darybos aspektu 666 (73,5% XVII a. antroponimų) buvo priskirti prie pirmosios grupės. Ši grupė žymiai didesnė. Toliau šie asmenvardžiai pateikiami pagal priesagų produktyvumą:

-*evič* (rašoma: -(i)ewicz, -(i)ewiż) — 203 (22,4% XVII a. antroponimų) asmenvardžiai, pvz.: 1624 *Matys Andrużkiewicz* KI₂ 1v, 1604 *jus Bartłomieiewicz* KI₁ 7, 1604 *Mikołaj Biczkiewicz* KI₁ 5, 1624 *Bartosz Bienkiewicz* KI₂ 1, 1666 *Macieia Bruzewicza* gen. sg. KI₃ 7v, 1666 *Kazimierza Butkiewicza* gen. sg. KI₃ 13, 1666 *Macieia Buzewicza* gen. sg. KI₃ 15, 1666 *Theodora Cynewicza* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Piotra Cywunewicza* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Stanisława Dacewicza* gen. sg. KI₃ 12v, 1624 *Jerzy Gryniecicz* KI₂ 3v, 1604 *Andrzej jandziewicz* KI₁ 8v, 1604 *Krzyżstoph Janużkiewicz* KI₁ 5v, 1624 *Januszko Juriewicz* KI₂ 3, 1624 *z Janem Karasiewiczem* abl. sg. KI₂ 1, 1604 *Marek Koncewicz* KI₁ 6, 1604 *Andrzej Koplewicz* KI₁ 12, 1666 *Stephana Kordaszewicza* gen. sg. KI₃ 13, 1604 *ęndrzej Kuterewicz* KI₁ 8v, 1604 *Andrzeia Lalieciewicza* gen. sg. KI₁ 13, 1666 *Froncka Łauciewicza* gen. sg. KI₃ 9, 1666 *Macieia Mielewicza* gen. sg. KI₃ 12v, 1624 *Kasper Mikołaiewicz* KI₂ 8v, 1624 *Jakub Miłżewicz* KI₂ 2v, 1624 *Mikołaj Miresiewicz* KI₂ 2, 1624 *Stefan Niemoiewicz* KI₂ 7, 1624 *Mikołaj Paszkiewicz* KI₂ 1, 1624 *Jakub Płaciekiewicz* KI₂ 6v, 1666 *Marcina Plekiewicza* gen. sg. KI₃ 6v, 1604 *Antoni praniewicz* KI₁ 9, 1624 *Abram Rużewicz* KI₂ 4v, 1624 *Bałtromiey Sadkiewicz* KI₂ 6v, 1624 *Walenty Stanczykiewicz* KI₂ 6v, 1624 *Tomasz Staniulewicz* KI₂ 1v, 1604 *Mikołaj Stugielewicz* KI₁ 5v, 1666 *Jana Tarkiewicza* gen. sg. KI₃ 6v, 1604 *Gryg Zielewicz* KI₁ 5, 1666 *Stanisława Zynkiewicza* gen. sg. KI₃ 9, 1624 *Jan Zuklewicz* KI₂ 11, 1666 *Mikołaiia Zwegiewicza* gen. sg. KI₃ 5;

-*ović* (rašoma: -owicz, -owicz) — 157 (17,3%) antroponimai: 1624 *Jan Adamowicz* KI₂ 2v, 1624 *Jan Antonowicz* KI₂ 1v, 1604 *jurý Augustynowicz* KI₁ 9, 1604 *Woyciech Bohdanowicz* KI₁ 6, 1624 *Filip Bowoynowicz* KI₂ 6, 1604 *Lawrzyn Ciepowicz* KI₁ 9v, 1604 *Stephan Cyganowicz* KI₁ 7v, 1604 *Macieia Ciugonowicza* gen. sg. KI₁ 13, 1666 *Tomafza Dubowicza* gen. sg. KI₃ 15, 1666 *Macieia Dziadowicza* gen. sg. KI₃ 4v, 1604 *Woyciech Gokowicz* KI₁ 9v, 1604 *Kasper Janowicz* KI₁ 4, 1624 *Abram Juchnowicz* KI₂ 1v, 1666 *Jana Jutowicza* gen. sg. KI₃ 16v, 1624 *Andrzej Kapturowicz* KI₂ 3, 1604 *Bartłomiey Kinczowicz* KI₁ 9v, 1624 *Piotr Klimowicz* KI₂ 1v, 1624 *Jozeph Lubenowicz* KI₂ 10, 1604 *Piotra Michnowicza* gen. sg. KI₁ 6, 1624 *z Janem Miesnikowiczem* abl. sg. KI₂ 6, 1624 *Stanisław Ogurkowicz* KI₂ 6v, 1604 *Macieia Pawłowicza* gen. sg. KI₁ 6v, 1624 *Woyciech Piotrowicz* KI₂ 2, 1624 *Krzyżstoph Pupowicz* KI₂ 6v, 1624 *Woiciech Putynowicz* KI₂ 5v, 1604 *Adama Pużłowicza* gen. sg. KI₁ 9, 1624 *Jan Reybowicz* KI₂ 6, 1604 *Krysius Satkunowicz* KI₁ 11v, 1604 *Tomafz stanislawowicz* KI₁ 5v, 1604 *Ambrozý Jszczepanowicz* KI₁ 5v, 1666 *Mikołaiia Szczęsnowicza* gen. sg. KI₃ 13, 1604 *Mikołaj Teykniowicz* KI₁ 14, 1624 *Kasper Urbanowicz* KI₂ 1v, 1624 *Jan Walentyowicz* KI₂ 3v;

-*aitis* (užrašymas įvairuoja: -ayć, -aycis, -aitis, -aytis, -aytis, -aytys, -oyć) — 106 (11,7%) asmenvardžiai: 1604 *Mikołaj Abdultaytis* KI₁ 12v, 1624 *Mikołaiem Adzaytysem* abl. sg. KI₂ 8, 1624 *Juś Awgayć* KI₂ 3v, 1624 *stefan Burnayć* KI₂ 1, 1624 *Jan Czurnaytis* KI₂ 3, 1624 *Maciey Darzgalaytis* KI₂ 4, 1624 *Piotr Dirzaytis*

KI₂ 9, 1624 *Ambroży Gabraytis* KI₂ 8, 1624 *Krzysztoph Grygaytis* KI₂ 3v, 1624 *Adam Gudaytys* KI₂ 1, 1624 *Mikołay Gustaytys* KI₂ 8, 1624 *Mikołay Hlebaytis* KI₂ 8, 1624 *Czep Janaytis* KI₂ 3v, 1624 *Marcin Jandżaytis* KI₂ 3, 1604 *Stanisław Jasiulaytis* KI₁ 1, 1666 *Jakuba Josiulaycia* gen. sg. KI₃ 4, 1666 *Andrzejia Juozaycia* gen. sg. KI₃ 15v, 1604 *Adam jurgaytis* KI₁ 15v, 1604 *Mik jusaytis* KI₁ 6v, 1624 *Jan Kasperaytys* KI₂ 8, 1624 *Adam Kieraytys* KI₂ 4, 1666 *Krzysztopha Kropaycia* gen. sg. KI₃ 13, 1624 *Maciey Kułaytys* KI₂ 7v, 1666 *Abrama Kurgalaycia* gen. sg. KI₃ 15v, 1624 *Maciey Kurkułaytis* KI₂ 5, 1624 *з Stanislawem Kutnaycem* abl. sg. KI₂ 7, 1666 *Kazimierza Łaucaycia* gen. sg. KI₃ 15v, 1604 *Augufstyn Lubaytis* KI₁ 15, 1624 *Krzysztoph Lulisżaytis* KI₂ 10, 1624 *Maciey Macaytys* KI₂ 3v, 1666 *Lawryna Mafaycia* gen. sg. KI₃ 13, 1624 *Andrzej Michnaytys* KI₂ 8, 1624 *Stanisław Mikołaytis* KI₂ 2, 1604 *Stanis Muraytis* KI₁ 15, 1624 *Krzysztoph Niemaytys* KI₂ 3v, 1624 *Jan Parfżaytis* KI₂ 8v, 1624 *Adam Pafżnaycis* KI₂ 8, 1666 *Piotra Pawylaycia* gen. sg. KI₃ 15, 1624 *Walem Pigayciem* abl. sg. KI₂ 10, 1666 *Macie(ia) Plikoycia* gen. sg. KI₃ 6v, 1666 *Woyciecha Podegaycia* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Mikołaiia Powilaycia* gen. sg. KI₃ 8, 1622 *Stas Raynaitis* KKČI 2v, 1624 *Stanisław Rejnaycis* KI₂ 7v, 1666 *Jana Rudaycia* gen. sg. KI₃ 8v, 1624 *Maciey Stabronaytys* KI₂ 8, 1624 *Jozeph Stanaytys* KI₂ 8, 1604 *Gryg fżlewaytis* KI₂ 13, 1666 *Jerzeg(o) Sznypslaycia* gen. sg. KI₃ 13, 1624 *Mikołay Tyraytis* KI₂ 3v, 1624 *Jan Tyrjłaitis* KI₂ 5v, 1624 *Stanisław Vszkuraitis* KI₂ 5, 1624 *Stanisław Waleykaytys* KI₂ 3, 1666 *Marcina Wandaycia* gen. sg. KI₃ 11, 1624 *Jozeph Wieżayc* KI₂ 6v, 1666 *Stanisława Woskaycia* gen. sg. KI₃ 15, 1624 *Banis Zielepugaytys* KI₂ 2v;

-(i)ūnas (rašoma: -(i)un, -(i)unas, -(i)unos) — 39 (4,35%) antroponimai: 1624 *Jakub Andrzejūnas* KI₂ 5v, 1624 *Mikołay Baltromieūnos* KI₂ 3, 1666 *Mikołaiem Bartkunem* abl. sg. KI₃ 1, 1666 *Baltromieia Batkuna* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Mikołay Benkun* KI₂ 5, 1624 *Stanisław Błauzdziun* KI₂ 5, 1624 *Pawel Dobkun* KI₂ 7v, 1624 *Jan Grjñiun* KI₂ 2v, 1666 *Lawryna Grynkuna* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Daniela Kaladziuna* gen. sg. KI₃ 8, 1666 *Krzysztopha Kubiluna* gen. sg. KI₃ 15, 1624 *Jan Maciunos* KI₂ 7v, 1666 *Krzyfżtopha Mateiuna* gen. sg. KI₃ 13v, 1624 *Stanisław Mikołaiūnas* KI₂ 2, 1604 *jarofż Naudgiunos* KI₁ 8v, 1624 *Jan Naudziun* KI₂ 5, 1604 *Laurżyn Pietkun* KI₁ 10, 1604 *Pawel Pietrafżun* KI₁ 4, 1624 *Abram Praciunas* KI₂ 3, 1604 *Adam Pracżun* KI₁ 8, 1624 *Jan Prociunas* KI₂ 2, 1666 *Jerzego Puodeluna* gen. sg. KI₃ 13v, 1624 *Krzysztoph Sadkun* KI₂ 3v, 1604 *Bartłomiey Satkun* KI₁ 11v, 1624 *Maciey Szymkun* KI₂ 8v, 1624 *Walenty Tautkun* KI₂ 7v, 1666 *Olexieia Thomasiuna* gen. sg. KI₃ 13v, 1604 *Macżul Towtkun* KI₁ 15v, 1624 *Tomafż Zemliunos* KI₂ 9, 1624 *з Tomulem Ziemkunem* abl. sg. KI₂ 8;

-(i)onis (rašoma: -anis, -(i)onis) — 9 (0,99%) asmenvardžiai: 1624 *Samuel Augustynanis* KI₂ 3, 1604 *Staniulia Bakonia* gen. sg. KI₁ 6v, 1624 *Adam Dedżionis* KI₂ 8v, 1604 *Pawel jakubonis* KI₁ 8v, 1624 *Maciey Janionis* KI₂ 3v, 1604 *Andrzejia Mackonia* gen. sg. KI₁ 11v, 1604 *Jedrzejy Paliencionis* KI₁ 12v, 1624 *Kasper Petranis* KI₂ 5, 1624 *Maciey Walulonis* KI₂ 3;

-ėnas (rašoma: *-en*, *-enos*, *-ienas*) — 4 (0,44%) antroponimai: 1624 *Woyciech Kiewlekienas* KI₂ 2, 1666 *Abrama Lubena* gen. sg. KI₃ 11, 1666 *Wawrzynca Lubena* gen. sg. KI₃ 8, 1624 *Adam Lubenos* KI₂ 5.

Lietuvių istorinių asmenvardžių tyrimai rodo, kad lietuviškų patroniminių priesagų *-aitis*, *-ėnas*, *-onis*, *-ūnas* vediniai turi daugiau ar mažiau apibrėžtus arealus, kurių neturi slaviškos priesagos *-evič*, *-ovič*, paplitusios įvairiose Lietuvos vietose (Salys 1933: 1269; Maciejauskienė 1977: 162–164; 1991: 242; Ragauskaitė 2014a: 330).

Suskaičiuoti 94 (10,37%) antroponimai, turintys lenkiškas *-sk-* tipo priesagas, pvz.: 1666 *Jerzego Abramowskiego* gen. sg. KI₃ 13, 1666 *Jerzego Birkowskiego* gen. sg. KI₃ 13, 1666 *Jerzego Bublewskiego* gen. sg. KI₃ 14, 1666 *Jana Cizewskiego* gen. sg. KI₃ 14, 1666 *Jozefa Daynowskiego* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Wawrzynca Goydowskiego* gen. sg. KI₃ 6v, 1624 *Woyciech Golniewski* KI₂ 1v, 1666 *Jerzego Goslickiego* gen. sg. KI₃ 15v, 1666 *Samuela Gutowskiego* gen. sg. KI₃ 15v, 1666 *Pawła Karpowskiego* gen. sg. KI₃ 12v, 1666 *Macieia Kerowskiego* gen. sg. KI₃ 15v, 1666 *Mikołaiia Kielickiego* gen. sg. KI₃ 16, 1604 *Stanislaw Kosicki* KI₁ 8v, 1666 *Walentina Kulbickiego* gen. sg. KI₃ 13v, 1666 *Szczęsnego Liczkowskiego* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Jan Lipnicki* KI₂ 1v, 1666 *Grzegorza Malewskiego* gen. sg. KI₃ 6v, 1666 *Jerzego Musnickiego* gen. sg. KI₃ 15v, 1624 *Stanisław Olfzewski* KI₂ 2, 1624 *Mikołaj Ornistowski* KI₂ 6, 1666 *Jakuba Paczewskiego* gen. sg. KI₃ 7, 1666 *Stanisława Parszinskiego* gen. sg. KI₃ 13, 1624 *Jan Pienkowski* KI₂ 4v, 1624 *Krzysztofh Podwoiski* KI₂ 5, 1666 *Grzegorza Pokutniskiego* gen. sg. KI₃ 7, 1666 *Marcina Rogonskiego* gen. sg. KI₃ 4, 1666 *Kazimierza Rudelskiego* gen. sg. KI₃ 13v, 1624 *Stanisław Ślucki* KI₂ 2, 1666 *Piotra Staginskiego* gen. sg. KI₃ 12v, 1666 *Jakuba Stroczyńskiego* gen. sg. KI₃ 16, 1624 *Andrzej Szerowski* KI₂ 5v, 1666 *Jozepha Szolkiewskiego* gen. sg. KI₃ 6, 1624 *Grygier Turski* KI₂ 7v, 1666 *Baltromieia Tutlewskiego* gen. sg. KI₃ 16, 1624 *Stanisław Wysocki* KI₂ 8, 1604 *Michal Witkowski* KI₁ 9, 1666 *Jerzego Wołuckiego* gen. sg. KI₃ 15v, 1604 *Stanisław Zarąmski* KI₁ 5v, 1624 *Matys Zarnowskj* KI₂ 2v, 1666 *Jerzego Zylinskiego* gen. sg. KI₃ 13, 1666 *Lawryna Zurowskiego* gen. sg. KI₃ 14v.

Yra teigiama, kad *-sk-* tipo priesaga kartais būdavo pridėdama prie tėvavardžių su priesaga *-ovič*. Kai kurie šios priesagos vediniai gali būti laikomi tėvavardžiais. Bet anaipol ne visi asmenvardžiai su *-ski* yra tėvavardinės kilmės. Dalis jų, matyt, atneštiniai, kiti vietoje padaryti iš vietovardžių ar kaip kitaip atsiradę. Lenkų pavyzdžiu įrašuose su *-ski* iš vietovardžių padarytos asmenvardinės formos taip pat retos. Šių formų praktiškai neįmanoma atskirti nuo nuorodų, žyminčių ne vietinį, bet atvykusį asmenį (Zinkevičius 1977: 57, 63).

Nedidelė dalis nagrinėjamų asmenvardžių yra su priesaga *-iškis* (rašoma: *-yskis*, *-iszik*, *-yřzik*, *-iszkis*, *-iřzikis*). Kai kurie kėdainiečių antroponimai, turintys šią priesagą, yra vietovardiniai. Kalbamoji priesaga gali turėti ir

patroniminę reikšmę, jei jos vedinys yra iš kito asmenvardžio (Zinkevičius 1977: 241; Maciejauskienė 1991: 241). 28 (3,09%) kėdainiečių asmenvardžiai turi priesagą *-iškis*, pvz.: 1666 *Andrzeia Birbifzka* gen. sg. KI₃ 16, 1624 *Grygier Birbifzki* KI₂ 6v, 1604 *Jus Dyrzyski* KI₁ 15, 1604 *Jusa jakowifzka* gen. sg. KI₁ 13v, 1604 *Urban jamantifzki* KI₁ 9v, 1666 *Jana Jomantiszka* gen. sg. KI₃ 12, 1624 *Krzysztoph Jomantyszki* KI₂ 5, 1604 *jan Karasiszki* KI₁ 15v, 1622 *Tomafz Katinifzki* KKČI 3 — 1624 *Tomafz Katynifzki* KI₂ 6, 1604 *Urbana Kitryfzka* gen. sg. KI₁ 8, 1624 *Matys Remigaliszki* KI₂ 7, 1624 *Stanislaw Remigaliszki* KI₂ 8, 1624 *Woyciech Stagifzki* KI₂ 8, 1624 *Adam Szukiszki* KI₂ 7v, 1624 *Stanislaw Szukiszki* KI₂ 3v, 1666 *Samuela Tiriliszka* gen. sg. KI₃ 11.

Iš nagrinėjamų antroponimų 26 (2,86%) turi deminutyvines priesagas *-elė*, *-elis*, *-ėlis*. Šios priesagos gali turėti ir patroniminę reikšmę (Zinkevičius 1977: 238; Maciejauskienė 1991: 229; 1993: 42; Ragauskaitė 2005: 100). Čia remiamasi Zigmo Zinkevičiaus teiginiu, jog „dėl rašybos netobulumo neįmanoma atskirti *-elis* (*-elė*) nuo *-ėlis* (*-ėlė*). Rekonstruotuose tikriniuose varduose rašoma *-elis* (*-elė*), jeigu forma padaryta iš dviskiemenio vardo, ir *-ėlis* (*-ėlė*), jeigu iš turinčio daugiau negu du skiemenis. Tačiau dabar ši taisyklė galioja ne visose tarmėse. Rytiniuose lietuvių kalbos ploto pakraščiuose daug kur deminutyvų priesagos *-ėlis* (*-ėlė*) visai nėra, teturima tik *-elis* (*-elė*). Sunku pasakyti, kaip buvo anuomet Vilniuje“ (Zinkevičius 1977: 237). Asmenvardžiai su šiomis priesagomis pateikiami pagal vedinių dažnumą:

-elis (rašoma: *-el*, *-(i)elis*) — 12 (1,32%) antroponimų: 1604 *jan Jodelis* KI₁ 8, 1604 *Adam Kifzkielis* KI₁ 15v, 1604 *Andrzej Kuelis* KI₁ 13v, 1624 *Pawel Pakfztel* KI₂ 3 — 1624 *Pawel Paksztelis* KI₂ 3, 1604 *Adama Ruibelia* gen. sg. KI₁ 6, 1604 *Gryg stanielis* KI₁ 13, 1604 *Masis Tekielis* KI₁ 6, 1624 *Janem Vrdelisem* abl. sg. KI₂ 8v, 1604 *Adam Wergiel* KI₁ 11, 14, 1666 *Marcina Werszela* gen. sg. KI₃ 6, 1604 *jurj wezeli* KI₁ 7;

-elė: (rašoma: *-(i)el*, *-(i)ela*, *-(i)ela*) — 10 (1,10%) asmenvardžių: 1604 *Mikolay Bizdiela* KI₁ 10, 1624 *Jan Dedela* KI₂ 2v, 1604 *Ambrozj Dziutela* KI₁ 5v, 1604 *Mikolay Kutela* KI₁ 1v, 1624 *Baltromiej Pempel* KI₂ 7, 1624 *Urban Rukszela* KI₂ 5v, 1666 *Jana Ruszely* gen. sg. KI₃ 3v, 1624 *Maciej Rutela* KI₂ 3v, 1624 *Krysztoph Stagiela* KI₂ 8v, 1624 *Jan Waskiela* KI₂ 6;

-ėlis (rašoma: *-elis*) — 4 (0,44%) antroponimai: 1604 *Maciej Katynelis* KI₁ 13v, 16 — 1624 *Maciej Katynelis* KI₂ 2, 1604 *Szjma Wederelia* gen. sg. KI₁ 6v, 1604 *Bartłomiej Zemaytelis* KI₁ 13.

2.3. Kita, ne tokia gausi, šaltiniuose užfiksuotų antroponimų grupė yra nepatroniminės kilmės asmenvardžiai. Šie antroponimai neturi pirmiau išvardytų priesagų. Jų yra 240 (26,5%). Šios grupės asmenvardžiais dažnai eina sudurtiniai žodžiai (dažniausiai pravardinės kilmės), pvz.: 1624 *Pawel Aszakirtys* KI₂ 6v, 1624 *Jan Mikolaiem Barzdozyciem* abl. sg. KI₂ 6v, 1624 *Mikolaja Bienkozięncia* gen. sg. KI₂ 5v, 1624 *Jakub Budkozycis* KI₂ 8, 1604 *Mikolay*

Daržgalis KI₁ 10, 1622 *Grig Dicžpenigis* KKČI 1, 1604 *Sczephana Donžgencia* gen. sg. KI₁ 6v, 1604 *Maczul Giedražėtis* KI₁ 15, 1604 *Sebastian juchnažėtis* KI₁ 8, 1666 *Barłomieia Kiamerzencia* gen. sg. KI₃ 13v, 1666 *Piotra Kiausiaka* gen. sg. KI₃ 15, 1604 *jėdrzey Kuczulžėtis* KI₁ 10v, 1624 *Stanisław Kutnagis* KI₂ 9, 1604 *Maczul Lelaužėtis* KI₁ 15, 1624 *Maciey Menczezentys* KI₂ 8v, 1604 *Pawel Mielžęntis* KI₁ 8, 1604 *Mikolaj Mitkobernis* KI₁ 13v, 1624 *Stanisław Osžkakis* KI₂ 2v, 1624 *Piotr Piktopetris* KI₂ 8v, 1624 *Jan Piłwelžėtis* KI₂ 7, 1624 *Woyciech Placieka* gen. sg. KI₂ 6v, 1604 *Pawel Puržęntis* KI₁ 11, 1666 *Macieia Rudžięcia* gen. sg. KI₃ 12, 1624 *Gryg Skrybžėtis* KI₂ 2v, 1622 *Pawel welniaragis* KKČI 1, 1624 *Mikolaj Zarnogalis* KI₂ 6v, 1622 *Jozef Zuklizęntis* KKČI 1, 1624 *Jozeph Zuktožėtis* KI₂ 6.

Esama ir kitokios darybos antroponimų (galūnių, priešdėlių vedinių ir kt.), pvz.: 1624 *Mikolaiem Benkiem* abl. sg. KI₂ 6v, 1666 *Mikolaia Bilia* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Adam Buzius* KI₂ 3, 1666 *Mikolaia Dilia* gen. sg. KI₃ 13v, 1666 *Jana Dowwszy* gen. sg. KI₃ 9, 1666 *Jan Edius* KI₃ 13v, 1666 *Stephana Gielnia* gen. sg. KI₃ 13, 1622 *Maciey Girnius* KKČI 1, 1666 *Adama Gumba* gen. sg. KI₃ 16, 1666 *Jerzy Juodis* KI₃ 13v, 1604 *Jakub Kiaukie* KI₁ 12v, 1622 *Woyciech Kiemas* KKČI 2v, 1666 *Adama Kierszia* gen. sg. KI₃ 8, 1624 *Vrban Kincza* KI₂ 5, 1624 *Urban Knipcius* KI₂ 3, 1666 *Jana Kubilia* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Walenty Kulis* KI₂ 7v, 1666 *Jana Kursza* gen. sg. KI₃ 7, 1624 *Mikolaj Kwepa* KI₂ 5v, 1666 *Piotra Laucia* gen. sg. KI₃ 4v, 1666 *Jerzego Liesia* gen. sg. KI₃ 4v, 1604 *Bartłomiej Mielis* KI₁ 7, 1666 *Jana Pawinksznia* gen. sg. KI₃ 7v, 1624 *Mikolaiem Perkunem* abl. sg. KI₂ 4, 1624 *Bałtromiej Pipiros* KI₂ 8, 1666 *Jana Pleka* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Pawel Plikis* KI₂ 6v, 1624 *Jan Podega* KI₂ 1, 1624 *Mikolaj Powaseris* KI₂ 6v, 1624 *Grzegorz Puknius* KI₂ 5v, 1666 *Mikolaia Rudzia* gen. sg. KI₃ 11, 1624 *Pawel Ruybis* KI₂ 1v, 1604 *Pawel sydabras* KI₁ 15, 1624 *Adam Smulkis* KI₂ 6v, 1666 *Jerzego Spolia* gen. sg. KI₃ 4, 1604 *Adam Sruogis* KI₁ 5, 1666 *Mikolaia Statini* gen. sg. KI₃ 14, 1624 *Stanisław Straka* KI₂ 2v, 1604 *Stanisław sutko* KI₁ 9, 1666 *Jozepha Sziarna* gen. sg. KI₃ 9v, 1624 *Mikolaj Wayda* KI₂ 2v.

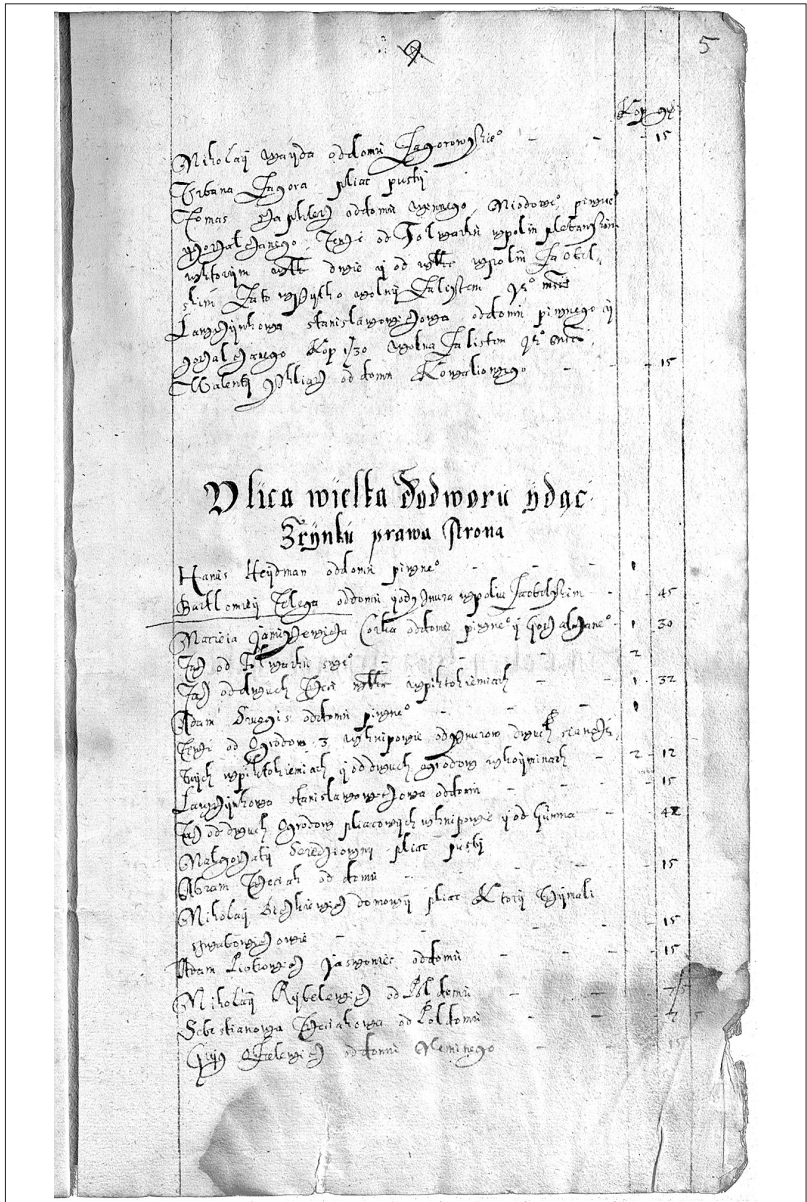
2.4. Ištyrus XVII a. kėdainiečių asmenvardžius paaiškėjo, kad produktyviausias šiuo laikotarpiu patroniminės priesagos *-evič* (203, t. y. 22,4%) ir *-aitis* (106, t. y. 11,7%) (dėl šios priesagos vartosenos ir paplitimo dar žr. Salys 1933: 1269; Maciejauskienė 1977: 159–168; Zinkevičius 1977: 118; 1977a: 151–156). Palyginus 1666 m. Kėdainių inventoriaus įrašus su 1624 m. inventoriaus duomenimis, matyti, kad kalbamojo šimtmečio antroje pusėje mažiau antroponimų su priesaga *-išk-* (1624 m. — 16 asmenvardžių (1,76%), 1666 m. — 3 antroponimai (0,33%)). XVII a. pradžioje, kai dar nebuvo vienos ir visiems privalomos asmens pavadinimo sistemos, priesagos *-iškis* vediniai, ypač vietovardiniai, nusakydavo asmens gyvenamąją vietą. Dėl šios priežasties XVII a. pradžioje toks asmenvardžių darybos modelis dar buvo funkcionalus. Be to, 1666 m. Kėdainių inventoriuje pastebimai padaugėjo antroponimų su

-*sk*- tipo priesagomis (1604 m. — 10 asmenvardžių (1,10%), 1666 m. — 60 antroponimų (6,62%)). Tai turbūt lėmė asmenvardžių lenkinimas. Kita vertus, turint omenyje miestiečių migraciją, tikėtina, kad dalis šio tipo antroponimų buvo perimta tiesiogiai iš slavų, pirmiausia lenkų, vardyno.

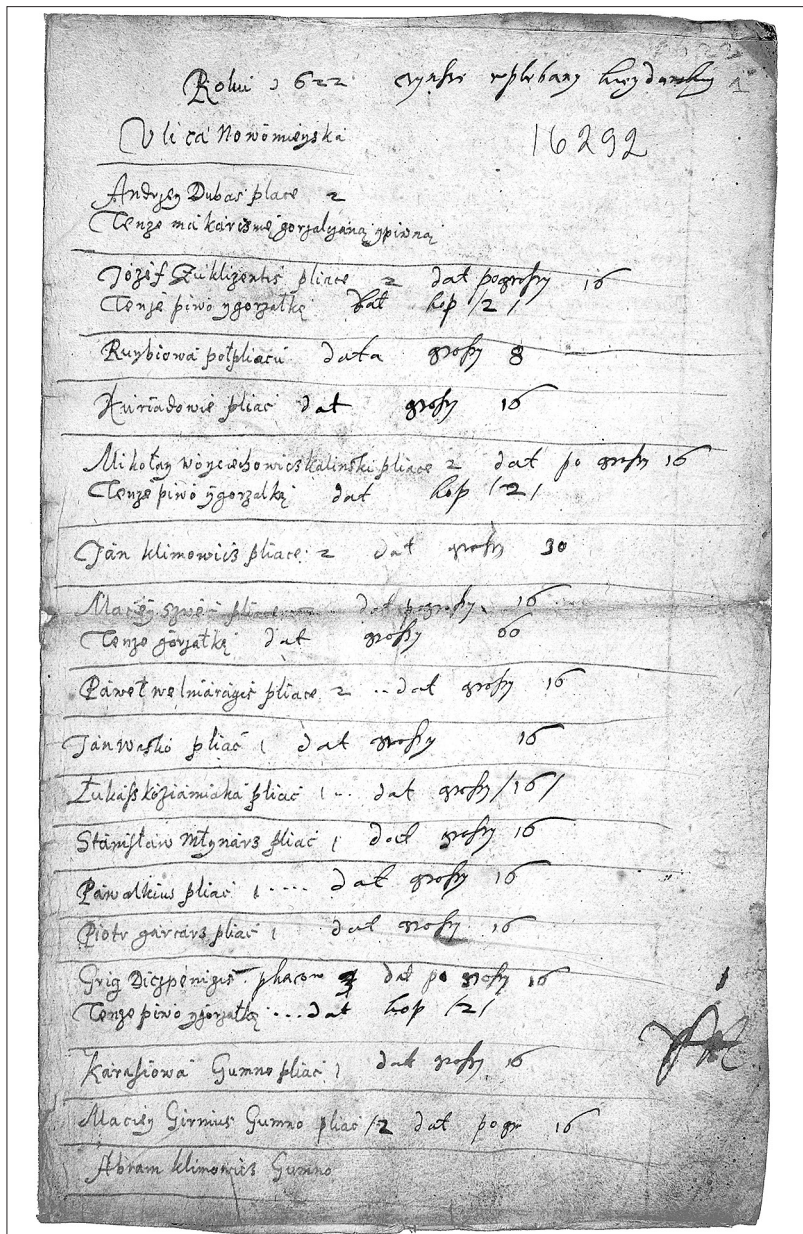
3. Išvados

1. Iš XVII a. istorijos dokumentų (1604 m., 1624 m., 1666 m. Kėdainių inventorių ir 1622 m. Kėdainių klebonijos činšo inventoriaus) buvo atrinkti kėdainiečių (lietuvių, lenkų) 906 asmenvardžiai (antrieji dvinario įvardijimo modelio nariai).
2. Išnagrinėti 906 antrieji antroponimai suskirstyti į dvi grupes: 1) asmenvardžiai su lietuviškomis *-aitis*, *-ėnas*, *-(i)onis*, *-(i)ūnas* ir slaviškomis *-evič*, *-ovič* patroniminėmis priesagomis, su priesaga *-iškis*, su priesagomis *-elė*, *-elis*, *-ėlis* bei su lenkiškomis *-sk*- tipo priesagomis ir 2) asmenvardžiai be šių priesagų.
3. Pirmoji grupė žymiai didesnė. Ją sudaro 666 (73,5% visų antrųjų asmenvardžių) antroponimai. Tarp jų dažniausi patroniminių priesagų *-evič* (203, t. y. 22,4%) ir *-aitis* (106, t. y. 11,7%) vediniai. Antroje grupėje 240 (26,5%) asmenvardžių.

Priedai

1 pav. 1604 m. fragmentas iš 1604 m. Kėdainių inventoriaus (l. 5)

2. pav. 1622 m. fragmentas iš 1622 m. Kėdainių klebonijos činšo inventoriaus (l. 1)

Istorijos šaltiniai

- KI₁ = Kėdainių 1604 m. inventorius. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau — VUBRS). F. 4. A1723. B. 34308a.
- KKČI = Kėdainių klebonijos 1622 m. čišo inventorius. VUBRS. F. 4. A207. B. 16292.
- KI₂ = Kėdainių 1624 m. inventorius [„Inwentarz spłanų ymienia Kieydanckiego wlelmoznego pana <...> Stanifława Kifzki Woiewodzica Witebłkie(go) <...>“]. VUBRS. F. 4. A1724. B. 34308b.
- KI₃ = Kėdainių 1666 m. inventorius [„Inwentarz miasta Kieydanskiego 1666“]. VUBRS. F. 4. A215. B. 16891.

Literatūra

- Bartkutė, Nerija. 2004. Tikrinių daiktavardžių — vietovardžių ir asmenvardžių darybos reikšmė. *Onomastica Lettica*, 2, 105–126.
- Čirūnaitė, Jūratė. 1999. Baltiški LDK kariuomenės dokumentų antroponimai. *Darbai ir dienos*, 10(19), 69–78.
- Čirūnaitė, Jūratė. 1999a. Nelietuviškų LDK teritorijų antroponimikono baltizmai XVI amžiuje. *Acta Baltica*, 12–18.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2002. Bajorų pavadinimai — lietuvių pavardžių šaltinis. *Baltistica*, 37(2), 343–352.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2002a. Žemaičių įvardijimas LDK kariuomenės dokumentuose. *Lituanistica*, 2(50), 49–62.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2003. Didikų įvardijimas LDK kariuomenės dokumentuose. *Lituanistica*, 3(55), 37–52.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2009. Voluinės bajorų įvardijimas XVI amžiuje. *Respectus Philologicus*, 15(20), 192–201.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2009a. Kauno pavieto bajorų įvardijimas 1690 m. dokumente. *Kauno istorijos metraštis*, 10, 23–33.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2011. Gardino bajorų įvardijimas XVI a. pirmoje pusėje. *Darbai ir dienos*, 56, 125–142.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2011a. Kauno pavieto bajorų įvardijimas XVII amžiaus pabaigoje. *Baltu filologija*, 20(1), 25–34.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2013. Žemaitijos bajorų įvardijimas 1528 m. dokumente. *Tekstai ir kontekstai: konfliktai ir susitarimai*. Red. Jadvyga Krūminienė, Daiva Aliūkaitė, Vytautė Pasvenskienė. Kaunas [i.e. Vilnius]: Vilniaus universiteto leidykla, 161–172.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2014. XVI a. vidurio Gardino pavieto asmenų vardynas. *Lituanistica*, 60(1/95), 42–51.
- Čirūnaitė, Jūratė. 2018. Kauno bajorų įvardijimas 1528 metų LDK kariuomenės surašyme. *Respectus Philologicus*, 33(38), 68–82.
- LPŽ I–II = *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2, aut. Vitalija Maciejauskienė, Marija Razmukaitė, Aleksandras Vanagas, ats. red. Aleksandras Vanagas. Vilnius: Mokslas, 1985–1989.
- Maciejauskienė, Vitalija. 1977. Lietuvių asmenvardžių priesagų paplitimas XVII a. *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 17, 159–168.
- Maciejauskienė, Vitalija. 1991. *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.* Vilnius: Mokslas.
- Maciejauskienė, Vitalija. 1993. Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai. *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 32: *Baltų onomastikos tyrinėjimai*, 34–99.

- Maciejauskienė, Vitalija. 1994. *Lietuvių pavardės: raida ir kilmė (habilitacinis darbas)*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Maciejauskienė, Vitalija. 1997. Dėl lietuvių pavardžių (asmenvardžių) klasifikavimo. *Baltistica*, 32(1), 101–109.
- Maciejauskienė, Vitalija. 2000. Dėl lietuvių pavardžių vertinimo darybos požiūriu. *IX Tarptautinis baltistų kongresas „Baltų kalbos amžių kaitoje“. Pranešimų tezės. 2000 m. kovo 3–6 d.* Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 192.
- Maciejauskienė, Vitalija. 2001. Dėl lietuvių pavardžių vertinimo darybos požiūriu. *Lietuvių kalbotyros klausimai / Acta Linguistica Lithuanica*, 44, 167–187.
- Ragauskaitė, Alma. 1999. XVI a. II pusės Kauno miestiečių lietuviškos kilmės asmenvardžiai. *Acta Linguistica Lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai*, 41, 145–158.
- Ragauskaitė, Alma. 2000. XVII a. pirmosios pusės Kauno miestiečių asmenvardžių kilmė. *Acta Linguistica Lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai*, 43, 93–110.
- Ragauskaitė, Alma. 2001. Kauno miestiečių pavardžių formavimasis XVI–XVIII a. *Acta Linguistica Lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai*, 45, 123–143.
- Ragauskaitė, Alma. 2001a. Kauno miestiečių pavardžių formavimosi tendencijos XVI–XVIII amžiuje. *Tarptautinė Kazimiero Būgos konferencija: etimologija ir onomastika. Vilnius, 2001 m. lapkričio 9 d.* Vilnius: Vilniaus universiteto Baltistikos ir bendrosios kalbotyros katedra, 40–41.
- Ragauskaitė, Alma. 2002. XVII–XVIII amžių kauniečių (vyrų) pavardžių variantai. *Acta Linguistica Lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai*, 47, 31–40.
- Ragauskaitė, Alma. 2003. XVI–XVIII a. kauniečių moterų asmenvardžių daryba. *Vards un tā pētīšanas aspekti*, 7, 82–92.
- Ragauskaitė, Alma. 2004. XVI–XVII a. joniškietiški asmenvardžiai. *Istoriniai tekstai ir vietos kultūra*. Šiauliai, Ryga: Lucilijus, 8–18.
- Ragauskaitė, Alma. 2005. *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Ragauskaitė, Alma. 2006. Vietovardinės kilmės asmenvardžiai ir prievardžiai XVI a. Kauno aktų knygose. *Baltu filologija*, 15(1/2), 81–94.
- Ragauskaitė, Alma. 2008. Tendencies in the Evolution of Hereditary Surnames of Townspeople in Lithuania from the Sixteenth to Eighteenth Centuries. *Zunamen / Surnames*, 3, 29–37.
- Ragauskaitė, Alma. 2009. Kada susidarė kauniečių pavardės? *Kalba ir žmonės*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 226–232.
- Ragauskaitė, Alma. 2011. Dėl lietuvių ir lenkų kalbų kontaktų XVII–XVIII a. Kėdainių miesto vardyne. *Tarptautinė mokslinė konferencija „Regioninė onomastika: ką sužinome iš vardyno“. 2011 m. lapkričio 10–11 d.* Kaunas: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 21–22.
- Ragauskaitė, Alma. 2014. Kauno moterų asmenvardžiai XVI–XVII a. lietuvių istorinės antroponomijos kontekste. *Kauno istorijos metraštis*, 14. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Versus aureus, 7–17.
- Ragauskaitė, Alma. 2014a. Lietuvoje sudarytas rankraštinis tikrinių vardų registras (apie 1840–1843). *Archivum Lithuanicum*, 16, 323–340.
- Ragauskaitė, Alma. 2015. Seniausios Lietuvoje 1599–1621 metų Joniškio krikšto metrikų knygos joniškietiški moterų asmenvardžiai lietuvių istorinės antroponomijos kontekste. *Acta Linguistica Lithuanica*, 73, 55–81.

- Ragauskaitė, Alma. 2016. Škotų pavardžių užrašymo tendencijos XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose. *Acta Linguistica Lithuanica*, 75, 45–67.
- Ragauskaitė, Alma. 2017. Germaniškos kilmės kėdainiečių antroponimai XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose. *Baltu filologija*, 25(2), 111–128.
- Ragauskaitė, Alma. 2017a. Kėdainiečių (lietuvių, lenkų) pavardžių formavimosi tendencijos XVII–XVIII amžiuje. *Acta Linguistica Lithuanica*, 77, 53–77.
- Ragauskaitė, Alma. 2018. XVII a. kėdainiečių lietuviškos kilmės asmenvardžiai. *Acta Linguistica Lithuanica*, 78, 53–75.
- Salys, Antanas. 1933. Asmenvardžiai. *Lietuviškoji enciklopedija* 1. Kaunas: Spaudos fondas, 1266–1270.
- Sinkevičiūtė, Daiva, Veslava Račickaja. 2014. Lietuvių dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai ir jų kamienų užrašymo ypatybės Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 metų sąrašė. *Archivum Lithuanicum*, 16, 295–322.
- Sinkevičiūtė, Daiva. 2016. Lietuvių dvikamienių vardų trumpinių kilmės asmenvardžiai ir jų kamienų užrašymo ypatybės Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 metų sąrašė. *Archivum Lithuanicum*, 18, 221–254.
- Šinkūnas, Pelikšas. 1928. *Kėdainių miesto istorija*. „Spindulio“ B–vės spaustuvė.
- Tworek, Stanisław. 1966. Z dziejów kalwinizmu w Wielkim Księstwie Litewskim w XVIII w. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 21(8), 193–202.
- Tworek, Stanisław. 1969. Materiały do dziejów kalwinizmu w Wielkim Księstwie Litewskim w XVII wieku. *Odrodzenie i reformacja w Polsce*, 14, 213–215.
- Zinkevičius, Zigmąs. 1976. W sprawie kontaktów językowych litewsko-polskich w Wilnie w XVII wieku. *Acta Baltico-Slavica*, 9, 125–131.
- Zinkevičius, Zigmąs. 1977. *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*. Vilnius: Mokslas.
- Zinkevičius, Zigmąs. 1977a. Tėvavardinė asmenvardžių sistema Lietuvoje. *Baltistica*, II priedas, 151–156.
- Zinkevičius, Zigmąs. 2009. *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Žemienė, Aušra. 1999. Ragainės apskrities XVIII a. pab. – XIX a. pr. vyrų pavardžių daryba. *Acta Linguistica Lithuanica / Lietuvių kalbotyros klausimai*, 41, 223–231.
- Žemienė, Aušra. 2002. *XVIII–XIX a. Ragainės apskrities lietuvininkų pavardžių daryba ir kilmė. Daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Žemienė, Aušra. 2017. *Mažosios Lietuvos asmenvardžiai (XVIII–XIX a.)*. Vilnius: Technika.
- Žirgulis, Rimantas. 2002. Three Hundred Years of Multiculturalism in Kėdainiai. *The Peoples of the Grand Duchy of Lithuania*. Ed. Grigorijus Potašenko. Vilnius: Aidai, 130–140.
- Зинкявичюс, Зигмас. 1974. К вопросу о литовско-польских языковых контактах по данным антропонимии города Вильнюса начала XVII века. *Балто-славянские исследования*. Москва: Наука, 136–143.
- Зинкявичюс, Зигмас. 1980. К истории литовских личных имен восточно-славянского происхождения. *Балто-славянские этноязыковые контакты*. Москва: Наука, 151–156.

Рагаускайте, Алма. 2012.

О литовско-польских языковых контактах по данным фамилий жителей города Кедайнйя в XVII–XVIII веках. *Студії з ономастики та етимології. 2011–2012*. Київ: Інститут української мови НАН України, 213–221.

Alma Ragauskaitė

Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centras

Lietuvių kalbos institutas

P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva

alma.ragauskaitė@lki.lt

KOPSAVILKUMS

17. gadsimta Kėdainių iedzīvotāju personvārdu darināšanas tendences

Alma RAGAUSKAITĒ

Pētot 17. gadsimta vēsturiskos dokumentus (1604., 1624., 1666. gada Kėdainių pilsētas inventāru grāmatas, 1622. gada Kėdainių draudzes inventārs), izvēlēti 906 Kėdainių iedzīvotāju divdaļīgo personvārdu otrie elementi. Šajos antroponīmos vērojama to slāviskošana: skaņu substitūcija, slāvisku piedēkļu lietojums lietuviešu cilmes personvārdiem, galotņu atmešana u. c. Otrie antroponīmi tika sadalīti divās grupās: 1) personvārdi ar lietuviskajiem *-aitis*, *-ėnas*, *-(i)onis*, *-(i)ūnas* un slāviskajiem patronīmiskajiem piedēkļiem *-evič*, *-ovič*, ar lietuviešu cilmes piedēkli *-iškis*, ar piedēkļiem *-elė*, *-elis*, *-ėlis* un ar poļu cilmes *-sk-* tipa piedēkļiem; 2) personvārdi bez minētajiem piedēkļiem. Pirmā grupa ir ievērojami lielāka. To veido 666 antroponīmi jeb 73,5% no visiem otrajiem personvārdiem. No tiem visbiežākie ir atvasinājumi ar piedēkli *-evič* (203, t. i. 22,4%) un *-aitis* (106, t. i. 11,7%). Otru grupu veido 240 (26,5%) personvārdi.

SUMMARY

Trends in the Structure of Personal Names of Kėdainiai Residents in the 17th Century

Alma RAGAUSKAITĒ

Based on historical documents of the 17th-century (Kėdainiai inventories of 1604, 1624, 1666 and the 1622 census inventory of Kėdainiai rectory), 906 personal names (the second elements of the binomial naming model) (Lithuanian, Polish) of Kėdainiai residents were selected. In these anthroponyms, instances of Slavization were noticed: cases of sound substitution, use of Slavic suffixes in personal names of Lithuanian origin, dropping of inflections, etc. The second anthroponyms were divided into two groups: 1) personal names with Lithuanian *-aitis*, *-ėnas*, *-(i)onis*, *-(i)ūnas* and Slavic *-evič*, *-ovič* patronymic suffixes, with the suffix *-iškis*, with suffixes *-elė*, *-elis*, *-ėlis* and Polish *-sk-* type suffixes and 2) personal names without these suffixes. The first group is considerably bigger. It consists of 666 anthroponyms (73,5% of all secondary personal names). Among them, the most frequent are derivatives of the suffix *-evič* (203, i.e. 22,4%) and *-aitis* (106, i.e., 11,7%). The second group consists of 240 personal names (26,5%).